

Politieke Markt

Zitting van 11 juni 2019
Beheer en Realisatie - Omgevingszorg

Startnotitie Regionale Energiestrategie (RES) - advies vragen

Auteur

Rob Tax

Portefeuillehouder

T. Bijl

Samenvatting

Dit voorstel geeft invulling aan het aanbod van de decentrale overheden (koepels VNG, IPO en UvW) om, als onderdeel van het klimaatakkoord, via Regionale Energiestrategieën (RES) de nationale opgave voor de Gebouwde Omgeving (met name de warmtetransitie) en de opwek van hernieuwbare energie op land te organiseren.

Beschrijving

Inleiding

Achtergrond

In nationaal verband is onderhandeld over het Klimaatakkoord, dat eind 2018 ondertekend is door een groot aantal partijen en de decentrale overheden via hun koepelorganisaties. Inmiddels heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) het Klimaatakkoord getoetst aan de door het kabinet vastgestelde doelstellingen. Het kabinet heeft een eerste reactie gegeven op 13 maart 2019. Het woord is nu aan kabinet en parlement. Voornemen is dat op 26 april a.s. het kabinet het Klimaatakkoord vaststelt en behandeling in de Tweede Kamer medio juni plaatsvindt. Pas op dat moment hebben de vele voorgestelde maatregelen een kader en handelingsperspectief.

De decentrale overheden (koepels VNG, IPO en UvW) hebben aangeboden, als onderdeel van het klimaatakkoord, om via Regionale Energiestrategieën (RES) de nationale opgave voor de Gebouwde Omgeving (met name de warmtetransitie) en de opwek van hernieuwbare energie op land te organiseren. Dit met het doel om (conform kabinetsbesluit) in 2030 49% CO2 reductie te realiseren.

De klimaataanpak is regionaal georganiseerd. De gemeenten zijn in 30 regio's ingedeeld. Het is de bedoeling dat de regio komt tot een gezamenlijke invulling van de beoogde bijdrage aan de nationale klimaatopgave en ook als regio dit aanbod aanlevert aan het Nationaal Programma RES. In december 2019 wordt getoetst of de regio's gezamenlijk de nationale doelstellingen halen, of dat er nog een opgave resteert. De eventuele restopgave wordt, met een nog te ontwikkelen verdeelsystematiek, vertaald naar additionele opgaves voor regio's. Regio's die een additionele opgave krijgen, dienen deze te verwerken in hun RES. In juni 2020 moet iedere regio zijn RES finaal opleveren.

Wat is de RES?

De RES is een instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren. Het gaat om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren, onder andere bij de voorbereiding en de implementatie van projecten.

Het uiteindelijke resultaat is een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij zal halen en op welke termijn. In de RES staat welke strategie de regio hanteert om deze energie-doelstellingen te bepalen en te behalen.

Om dit proces te organiseren is een concept startnotitie opgesteld door het Bestuurlijk Platform Energietransitie West-Overijssel op 3 april 2019. Het doel van deze nota is om de (nu nog) concept-startnotitie door het college vast te stellen en voor opiniërende behandeling aan te bieden aan de gemeenteraad. Met de uitkomsten daarvan (en die van provincie, waterschappen en 10 andere gemeenten) wordt de definitieve startnotitie opgesteld. Direct na ondertekening van het Klimaatakkoord, na instemming door het parlement, wordt de definitieve startnotitie aan de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het Waterschap ter vaststelling aangeboden.

Inhoud en reikwijdte van de RES

De RES levert uiteindelijk een (bestuurlijk) gedragen besluit met daarin:

- een expliciet bod in de hoeveelheid opgewekte elektriciteit in de vorm van wind en/of zon als passend aandeel in de landelijke doelstelling van 35 Twh elektriciteit per 2030;
- een verkenning van potentiële locaties waar binnen de regio West-Overijssel het genoemde bod ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd op basis van een toetsing aan het provinciale en gemeentelijke omgevingsbeleid;
- een opgave van de beschikbare en realiseerbare warmtebronnen die in 2030 het aardgas in de gebouwde omgeving in de regio kunnen vervangen;
- de benodigde infrastructuur;
- een voorstel voor de governance van de uitvoering van de RES;
- bouwstenen voor de Omgevingsvisie van gemeenten, provincie en rijk.

De RES vormt de eerste stap van een drieluik, bestaande uit:

1. de opgave (het bod) van elektriciteit en warmte op regionaal niveau;
2. de vertaling van de opgave in een warmtetransitievisie op gemeentelijke niveau (elke wijk krijgt te horen op welke wijze en wanneer de afkoppeling van het aardgas zal plaatsvinden);
3. de wijkuitvoeringsplannen in relatie tot de omgevingsplannen die op wijkniveau de concrete invulling van de maatregelen aangeven.

Bij dit alles is het evident dat het lokale aandeel in de regionale opgave van de RES aansluit op de lokale ambities van de gemeente m.b.t. de klimaat- of energieneutraliteit. Tevens is er een escalatiemodel opgesteld mochten de bestuurlijke partners er onverhoopt niet samen uitkomen, resp. van mening zijn dat één of meerdere gemeenten te weinig bijdraagt/bijdragen in de RES. In het escalatiemodel willen de bestuurlijke partners de bestuursfilosofie vasthouden dat men er samen uit wil komen wat de bijdrage wordt vanuit de RES en ieders aandeel daarbinnen. Het primaat van de besluitvorming ligt bij de gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van de waterschappen. In de startnotitie wordt gesproken over het huis van Thorbecke en doorzettingsmacht van de provincie. Het college wil bij de nadere uitwerking graag weten wat die doorzettingsmacht inhoudt en waarop die juridisch is gebaseerd. Vooralsnog gaat Steenwijkerland ervan uit dat er geen juridisch afdwingbare doorzettingsmacht van de provincie bestaat in het geval er naar het oordeel van de provincie onvoldoende wordt bijgedragen in de RES.

Procesvoorstel RES West-Overijssel en planning

Er is, op basis van de besluitvorming in het bestuurlijk platform van 1 oktober 2018, een bestuurlijke- en ambtelijke organisatie ingericht die het proces voorbereidt, termijnen bewaakt en de uitvoering coördineert.

Bij dit alles moet expliciet worden vermeld dat dit proces onder voorbehoud is. De opgave valt binnen de doelstelling van het kabinet (op basis van het Klimaatakkoord van Parijs) om in 2030 49% CO₂ te besparen. Daarnaast is er een korte doorlooptijd (een half jaar) en is het cruciaal om voldoende tijd te hebben voor de maatschappelijke inbedding en behandeling in gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen waterschappen. Daarom wordt nu reeds met het proces gestart. Maar dit alles onder voorbehoud van ondertekening van het Klimaatakkoord door het kabinet en na instemming door het parlement.

Spelregels

Voor alle 30 regio's gelden de volgende landelijke spelregels:

- Nationaal programma RES Landelijke samenwerking de koepels VNG, IPO en UvW en de ministeries BZK en EZK;
- de verantwoordelijkheid ligt bij deze 5 landelijke partijen; het escalatiemodel (hoe te handelen wanneer de opgaven niet optellen tot de nationale doelstelling) wordt ook door die 5 partijen uitgevoerd;
- regionaal is het Bestuurlijk Platform Energietransitie het besluitvormend orgaan dat de concepten vaststelt die ter besluitvorming worden voorgelegd aan de besluitvormende gremia van de bestuurlijke partners in de RES West-Overijssel;
- wind op zee is een separate opgave die wordt toegerekend aan de grote bedrijvenclusters in het land. Er mag dus geen opgave verlegd worden naar wind op zee;
- vrije keuze van toe te passen techniekoplossingen;
- principes van participatie toepassen;
- aansluiting op landelijk omgevingsbeleid;
- ruimtelijke ordende principes: in de RES worden de volgende ruimtelijke principes benut voor een zorgvuldige ruimtelijke afweging:
 - zuinig en meervoudig ruimtegebruik;
 - vraag en aanbod zo veel mogelijk dicht bij elkaar: dit bespaart ruimte voor infrastructuur;
 - combineren van opgaven en investeringen met andere opgaven;
 - aansluiten bij specifieke kenmerken van gebieden.

Overige zaken

De onderliggende veronderstelling is dat er in juni een akkoord gegeven wordt op het Klimaatakkoord. Indien er geen politieke consensus wordt bereikt, dan gaan alle data en termijnen schuiven. Er is een nauwe samenwerking nodig en wenselijk met het proces van de Omgevingsvisie. De wetgevingsagenda van het Klimaatakkoord heeft als doel deze beide majeure wetgevingstrajecten te verbinden. Dat vraagt landelijk, provinciaal maar vooral ook lokaal om een aanzienlijke inspanning in de onderlinge afstemming.

Voorstel

Aan het college wordt voorgesteld om de concept-startnotitie Regionale Energiestrategie (RES) vast te stellen.

Tevens wordt voorgesteld de concept-startnotitie RES aan te bieden aan de gemeenteraad in een Politieke markt voor een opiniërende behandeling.

Argumenten

1. Met het vaststellen van de startnotitie wordt invulling gegeven aan een bestuurlijke afspraak. Het is een verplichting vanuit het Nationaal programma RES aan provincies, gemeenten en waterschappen om aan te sluiten bij een regio. De opgave is zo groot dat het alleen in gezamenlijkheid gerealiseerd kan worden. Kennis, kunde, en ervaringen moeten gedeeld worden. Energiesystemen en netwerken houden niet op bij de grenzen van gemeenten. Voorts biedt regionale samenwerking de mogelijkheid om binnen de regio afspraken te maken over de inzet van energiebronnen. De regio wordt afgerekend op het totaal van West-Overijssel.
2. Het geschetste traject binnen de RES past binnen het programma Duurzaam, onderdeel van het Coalitieakkoord 2018-2022. Hierin is onder andere opgenomen om lokaal meer energie op te wekken.

Kanttekeningen en risico's

Het is realistisch om te stellen dat zonder overeenstemming in RES verband er vanuit de provinciale resp. de nationale overheden een opgave en/of ruimtelijke inpassing wordt opgelegd om invulling te geven aan de reductie van de CO2 uitstoot in 2030, waarbij men vervolgens lokaal nauwelijks meer invloed kan uitoefenen op het bod resp. de ruimtelijke vertaling daarvan.

Duurzaamheid en social return

Het voorstel draagt bij aan het streven naar een energieneutraal Steenwijkerland en past binnen het programma Duurzaam, onderdeel van het Coalitieakkoord 2018 - 2022.

Financiële toelichting

Het proces tot aan de vaststelling startnotitie (tot juni 2019) vraagt extra inzet waar binnen de begroting in is voorzien. De procesbegeleiding wordt door de provincie Overijssel bekostigd (deels uit landelijke middelen). Bij de daadwerkelijke opstelling van (het concept bod van) de RES (na juni 2019) is ambtelijke inzet vanuit het programma Duurzaamheid en vanuit ruimtelijke ontwikkeling nodig.

Participatie en communicatie

De raad is en wordt door het samenwerkingsverband RES West-Overijssel betrokken in de verdere processtappen.

Uitvoering en planning

- april 2019 concept-startnotitie in GS, B&W's en DB (waterschap);
- juni/juli 2019 definitieve startnotitie vaststellen in GS, B&W's en DB;
- augustus/september 2019 idem in PS, raden en AB (waterschap);
- december 2019 oplevering van het bod op elektriciteit en opgave van warmtebronnen;
- januari 2020 vaststelling bod en opgave door PS, raden en AB en indiening bij het Rijk;
- voorjaar 2020 reactie van het Nationaal programma RES op het ingediende bod;
- april 2020 concept RES 1.0 in GS, B&W's, en DB;
- juni 2020 vaststelling RES 1.0 (definitief bod en opgave) door PS, raden en AB en indiening bij het nationaal Programma RES;
- uiterlijk eind 2021; per gemeente door de gemeenteraad vaststelling van de Transitievisie warmte;
- juni 2022 eerste herziening RES;
- juni 2024 tweede herziening RES.

Besluit

Beslispunt 1

Het college besluit:

1. de concept-startnotitie Regionale Energiestrategie (RES) vast te stellen.
2. de concept-startnotitie RES aan te bieden aan de gemeenteraad in een Politieke markt voor een opiniërende behandeling.